



## **RAPORT DE CERCETARE**

### **Situația traficului de persoane în scop de exploatare prin muncă în agricultură în ROMÂNIA**



**Material realizat în cadrul proiectului AGREE - "AGricultural job Rights to End foreign workers Exploation"**

**Editorul materialului: CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate**

**Material realizat în 2014**

**Realizare cercetare: Éva László, Imola Antal**

**Manageră proiect: Irina Sorescu**

**Pentru mai multe informații privind proiectul Agree și cercetarea realizată, vă rugăm să contactați CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate [www.cpe.ro](http://www.cpe.ro)**

*Cuprins:*

**Contextul cercetării**

**Metodologia cercetării**

**Cadrul general**

**Definirea conceptelor. Cadrul legislativ**

**Caracteristici ale exploatării prin muncă în agricultură**

**Implicări, sarcini și responsabilități**

**Politici și acțiuni – ce ar fi nevoie să se realizeze în domeniu**

**Acțiunile și politicile implementate în scopul prevenirii**

**Concluzii**

**Bibliografie**

# Situația traficului de persoane în scop de exploatare prin muncă în agricultură în România

## CONTEXTUL CERCETĂRII

Cercetarea de față a fost realizată în cadrul proiectului **AGricultural job Rights to End foreign workers Exploitation – AGREE**.

Implementat în perioada ianuarie 2014 – ianuarie 2016, de către organizații neguvernamentale și confederații sindicale din Italia - Associazione Bruno Trentin ISF-IREs, CITTALIA – Centro Europeo di studi e ricerche per i comuni e le citta), Spania (CONC – Confederacion Sindical de la Comision Obrera Nacional de Catalunya, Fundacion Cipriano Garci CCOO de Catalunya) și România - Centrul Parteneriat Pentru Egalitate-CPE și C.N.S.L.R.-Frăția, proiectul AGREE are ca obiectiv general analiza exploatării severe prin muncă în domeniul agricol.

Proiectul este menit să conducă la o mai bună înțelegere a practicilor de exploatare a lucrătoarelor și lucrătorilor migranți în agricultură, pentru a dezvolta strategii de intervenție eficiente în combaterea fenomenului. Proiectul este co-finanțat prin intermediul Programului Uniunii Europene de Prevenire și Luptă împotriva Criminalității.

Proiectul își propune ca principale acțiuni:

- a. Analiza fenomenului de exploatare severă prin muncă a migranților și îmbunătățirea sistemului de prevenire și combatere a acestui tip de exploatare, atât prin analiză calitativă, cât și prin analiza modului în care se realizează în statele partenere implementarea Directivei 2009/52/EC;
- b. Definirea zonelor cu risc ridicat de exploatare în agricultură, dar și a zonelor care pot fi considerate furnizoare de bune practici în ceea ce privește tratamentul acordat lucrătoarelor și lucrătorilor migranți în munca agricolă;
- c. Dezvoltarea de instrumente de formare a actorilor importanți în domeniu;
- d. Întărirea, prin activități de formare și colaborare, a rețelelor locale de actori sociali implicați în acest sector, pentru a armoniza intervențiile acestora în sprijinul migranților;
- e. Creșterea conștientizării în legătură cu situațiile de exploatare în agricultură la nivelul fermierilor și a potențialilor cumpărători, în cadrul unei campanii de informare.

## METODOLOGIA CERCETĂRII

În scopul stabilirii grupului de cercetare am încercat să identificăm zonele cu densitate mai mare de proveniență și de exploatare (în cazul traficului intern) a victimelor. Pe baza analizei secundare a datelor furnizate de ANITP din rapoartele anuale, se pot identifica anumite județe care apar în primele poziții pe lista județelor de proveniență cum ar fi județele Iași, Mureș, Timiș (vezi tabelul nr.1), cu toate că victimele sunt racolate de pe tot teritoriul țării.

Din păcate, tipul și cantitatea informațiilor furnizate de ANITP prin rapoartele publice variază de la an la an (de la semestru la semestru), la fel ca și complexitatea și nivelul de prelucrare a datelor, astfel nu am reușit să identificăm, în afara anului 2011, „hot spot”-urile din punct de vedere al traficului cu scop de exploatare prin muncă. Astfel, am luat ca și punct de pornire datele globale pe trafic de persoane și, prin contactarea instituțiilor și organizațiilor din județele respective, am conturat zonele unde să efectuăm cercetarea.

Au fost realizate 17 interviuri semi-structurate cu reprezentanți ai ONG-urilor care oferă servicii victimelor traficului de persoane (2) și instituțiilor cu atribuții în combaterea și/sau prevenirea traficului de persoane și exploatare prin muncă (reprezentanți ai Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (4), Centrelor regionale ale Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane (2), Inspectoratelor Teritoriale de Muncă (2), Agenției Județene de Ocupare a Forțelor de Muncă (2), sindicatelor (1), consiliilor locale (2), 1 expert sociologie rurală și 1 angajator, interviurile fiind realizate în următoarele județe: Iași, Vaslui, Covasna, Brașov, Cluj (vezi marcat și în tabelul nr.1).

În ceea ce privește interviuarea persoanelor cu experiență de exploatare prin muncă am întâlnit obstacole în găsirea posibilității contactării lor. Specialiștii din toate domeniile amintite mai înainte au confirmat că persoanele exploatare prin muncă acceptă mult mai rar serviciile de asistență, motivarea lor pentru a participa la acțiunile de investigare este mai greoaie față de cele exploatare sexual sau prin cerșetorie.

*„Nu am avut mulți adulți exploatați prin muncă (în asistență), e mai greu cu ei. Pentru că spun „ok, a trecut”, nu percep așa cum percepe victima exploatarea sexual, îmi spun „ok, bine că am trecut”, asta mi-au spus foarte mulți. (...) majoritatea refuză, cel puțin bărbații exploatați prin muncă.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Majoritatea celor care au fost exploatați prin muncă în străinătate, după un timp destul*

*de scurt pleacă iarăși să-și încerce norocul... numai cei care sunt foarte traumatizați mai stau câteva luni acasă, dar dacă motivul pentru care au plecat era lipsa totală a resurselor, ei pleacă iarăși.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Nu, din păcate nu avem contact acum cu ei. Majoritatea solicită să fie introduși în baza de date (SIMEV), anonim cum au dreptul din 2009, astfel noi nu putem să îi contactăm nicicum. Dar de obicei ei ne caută când începe judecarea cazului, pentru asistență în instanță.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

Astfel, contactarea lor pentru realizarea acestei cercetări a fost mai dificilă. Informația colectată din cele 7 interviuri realizate cu victime exploatare prin muncă în țară și în Italia (și a 2 membri din familie) a fost completată cu analiza declarațiilor din rechizitoriile dosarelor de trafic de persoane în scop de exploatare prin muncă (2 dosare Spania) și un caz larg mediatizat în care declarațiile victimelor au fost înregistrate și difuzate în mass-media (1 dosar Italia).

Interviurile au fost realizate pe baza unui ghid de interviu elaborat de echipa de proiect și au decurs în condițiile confidențialității. Pentru respectarea principiului confidențialității, am optat pentru împărțirea instituțiilor interviewate în două categorii: instituții care oferă servicii de asistență în domeniu, unde am inclus instituții precum Centrele Regionale ale ANITP, AJOFM, organizații neguvernamentale, sindicat, consilii locale și instituții cu activități de combatere, unde am inclus DIICOT și Inspectoratele Teritoriale de Muncă.

## **CADRUL GENERAL**

În ceea ce privește fenomenul traficului de persoane România continuă să fie, în principal, țară de origine, cu cei mai numeroși cetățeni traficați și exploatați extern și intern din Uniunea Europeană, alături de Bulgaria (Eurostat, 2013). Cu toate că traficul de persoane transfrontalier domină, în ultimii ani și fenomenul traficului intern a devenit din ce în ce mai vizibil atât în ce privește exploatarea sexuală, cât și exploatarea prin muncă (rapoarte Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane (ANITP), 2009, 2010, 2011, 2012, 2013).

Ipoteza creșterii numărului victimelor străine, la care se așteptau forurile naționale și internaționale după aderarea României la UE, ca fenomen legat de migrație, nu s-a confirmat. Între 2009 și primul semestru al anului 2013 au fost înregistrate ca victime identificate 6

persoane cetățeni străini (rapoarte ANITP pe anii 2009-2012), astfel încât, România poate fi considerată în foarte mică măsură țară de destinație pentru traficul de persoane internațional.

*„Ne-a așteptat să fie mult mai mulți din Republica Moldova, dar să știți că este un fenomen rar.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Informațiile provenite de pe teren ne sugerează, totuși, prudență în aceste afirmații, specialiștii amintind cazurile imigrantelor din Asia (China, Vietnam și Filipine) care lucrează în industria ușoară sau fac munci casnice și în cazul cărora cu mare probabilitate se ridică bănuiala de a fi victime ale traficului în scop de exploatare prin muncă, aspecte încă neelucidate în momentul de față.

*„În agricultură nu, nu cunosc cazuri în care cetățeni străini ar fi fost exploatați, dar în gospodărie da. De exemplu, cazul filipinezelor. Familie cu condiții socio-economice mai ridicate, caută femei tinere pentru gospodărie și ca să vorbească cu copiii în engleză, pare a fi o nouă modă de a învăța astfel copiii engleză. Sau cele din China, Vietnam care lucrează în industria textilă, zi și noapte.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

Prezentăm mai jos date referitoare la numărul de victime exploatare prin muncă, între 2009 și primul semestru al anului 2013, din totalul victimelor traficate, precum și județele cu cele mai multe victime.

	2013	2012	2011	2011 Exploatare prin muncă	2010	2009
<b>Numărul victimelor</b>	<b>Total: 896 Sem I<sup>1</sup>: 501 din care 230 exploatați prin muncă</b>	<b>Total: 1041 410 exploatați prin muncă</b>	<b>Total: 1048</b>	<b>408 exploatați prin muncă</b>	<b>Total: 1154 503 exploatați prin muncă</b>	<b>Total: 780 314 exploatați prin muncă 213 în agricultură</b>
<b>I. 50+</b>	Nu avem date despre	<b>Iași</b>  <b>Mureș</b>	<b>Iași</b>  <b>Mureș</b>	<b>Iași</b> (35+) Salaj (35+)	Bihor (65) <b>București</b> (34)	<b>Iași</b> (40+)  Botoșani

<sup>1</sup> Deținem informații defalcate pe bază de tip de exploatare numai pentru prima jumătate a anului 2013.

	frecvența pe	Timiș	Timiș	Ilfov (35+)	Satu Mare (31)	Bacău
	județe	Bacău	Ialomița		Maramureș (30)	Maramureș
		Olt	Argeș		Arad (27)	Galați
II. (30-40)		Botoșani	Bihor	Mureș (21-35)		<b>Mureș</b> (21-40)
		<b>Vaslui</b>	Sălaj	Timiș (21-35)		Arad
		Galați	Suceava	Dolj (21-35)		Timiș
		<b>Covasna</b>	<b>Brasov</b>	Argeș (21-35)		Brașov
		<b>Brașov</b>	Dolj	Sibiu (21-35)		<b>Cluj</b>
		Prahova		Botoșani (21-35)		Arges
		Argeș		Suceava (21-35)		Prahova
		Dolj				Ialomița
						Călărași
					Constanța	
					Teleorman	

Tabel nr.1. Tabelul centralizat al județelor cu cele mai multe victime, pe baza adresei de domiciliu a persoanelor identificate ca victime ale traficului de persoane, din 2009 până la primul semestru din 2013.

## DEFINIREA CONCEPTELOR. CADRUL LEGISLATIV

Traficul de persoane este definit în Legea nr. 678 din 2001 (cu modificările și completările ulterioare) și este inclus în Noul Cod Penal, la capitolul VII. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile și care are la bază definiția Protocolului de la Palermo:

### **Art. 210 Traficul de persoane**

(1) *Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:*

- a. *Prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;*
- b. *Profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;*



c. Prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victime nu constituie cauză justificativă.

### **Art. 211 Traficul de minori**

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Consimțământul persoanei victime nu constituie cauză justificativă.

În ceea ce privește conceptul exploatării prin muncă, definiția legală a suferit modificări esențiale din februarie 2014. Până în acest an, prin exploatarea prin muncă a unei persoane se înțelegea, potrivit Articolului 2, alineat 2 al Legii nr. 678/2001:

“a) executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii în mod forțat ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate;

b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire“.

Odată cu intrarea în vigoare al Noului Cod Penal, din definiția actului de exploatare s-a scos varianta executării unei munci sau îndeplinirea de servicii cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate și a rămas la punctul a): “supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii în mod forțat”, legiuitorul subliniind caracterul coercitiv al actului, restricționând la aceste tipuri de fapte fenomenul exploatării.

În privința definirii exploatării prin muncă și a traficului de persoane în scop de exploatare prin muncă, majoritatea specialiștilor intervievați au făcut referire la această lege și la aceste modificări. Unii au considerat necesară această modificare (cei din sistemul de justiție), astfel

evitându-se confuziile create în legătură cu alte infracțiuni din Codul Muncii, cum ar fi înșelăciunea sau încălcarea normelor legale de angajare.

*„Astfel erau multe suprapuneri, nu era bine, nu era destul de clar, se putea confunda...se suprapunea cu alte infracțiuni din Codul Muncii<sup>2</sup>. Și acum, dacă ne gândim bine, chiar nu poți zice că toate cazurile în care cineva nu a primit toți banii promiși sau toți banii la care s-a așteptat că așa a înțeles el, să spunem că este exploatare. La fel ca și la restul: încălcarea a normelor privind salariul minim, orele de lucru, condițiile de lucru, respectarea prevederilor din punct de vedere al siguranței și al sănătății, etc., (nu are cască de protecție și lucrează în construcții), nu, nu poți zice că acestea toate trebuie tratate ca și exploatare. Sigur, nu înseamnă că nu există încălcări ale legii și în aceste situații, dar nu vorbim de ceea ce cred că înseamnă exploatare”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Gândește-te, cauți o persoană pentru curățenie în casă, dai anunți în ziar - adică racolezi. Nu îi faci contract de muncă, că nu faci... nu calculezi salariul după salariul minim, ci după cât poți să-ți permiți și ce mai auzi de la alții, care-i „tariful pe piață”, nu îi asiguri nu știi ce haine, mănuși de protecție și imediat ajungi la exploatare și la trafic, cum teoretic descria textul legii... sau la îngrijirea vârstnicilor sau a copiilor mici ce se întâmplă foarte frecvent în orașe. Mi s-a părut prea vag definit, prea în neregulă să rămână așa textul legii... dădea loc la prea multe interpretări și discuții fără sens”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Cu această modificare sigur o să avem mai puține dosare pe trafic de persoane în scop de exploatare prin muncă și mai multe cazuri pe înșelăciune”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Reprezentanții organizațiilor care oferă servicii sociale, au altă părere. În opinia lor, cu această modificare de text, „terenul de mișcare” al traficantilor s-a lărgit, fiind mult mai greu de dovedit și ei scapă cu pedepse și mai mici, iar efectul de descurajare al pedepsei penale devine minim sau chiar nul.

*„Și aici este vorba nu numai de faptul că este exploatare, ci sunt de fapt filiere de crimă organizată. Se demonstrează, în general, că sunt organizații foarte bine, cel care*

---

<sup>2</sup> de ex. Art.264, Art. 265

*recrutează, cel care transportă, cel care găzduiește... șeful acestora care ține legătura cu furnizorul de servicii din statul respectiv, iar noi trebuie să demonstrăm că nu este o încălcare a legislației muncii, ci practic este o exploatare, este o determinare forțată a muncii în folosul unor entități criminale. Traficul de persoane implică cel puțin 2-3 persoane care sunt constituite în scopul recrutării, transportului și exploatării uneia sau a mai multor persoane, în folos propriu sau în folosul altuia” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

În descrierea și definirea fenomenului **exploatării prin muncă în străinătate** respondenții vorbesc despre o abordare mai largă, de la încadrarea persoanei într-o categorie profesională care este mult sub nivelul pregătirii, nerecunoașterea calificării profesionale, a diplomei și experienței, până la plătirea persoanei pentru muncă în străinătate conform salarizării din România, oferirea unor condiții de muncă sub nivelul standardelor minime, plata pe baza unor norme etc.

*„Foarte mulți de ai noștri care au plecat cu calificări recunoscute, cu calificări căutate, vorbesc de cei din IT, vorbesc de segmentul medical, de asistență medicală, într-un mod foarte frontal se întâlnesc cu o reticență în ceea ce privește recunoașterea acestor diplome sau a experienței profesionale din România. Dacă el este medic în România, trebuie să treacă prin niște examene și să existe o perioadă de adaptare, să facă o anumită perioadă de timp, destul de lungă, un fel de voluntariat. La un salariu extrem de mic, la limita încălcării legislației din țara respectivă. Și ai noștri nu au încotro.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*„Sunt extrem de mulți cetățeni care au studii tehnice în construcții. Au plecat în spațiul extra-comunitar în Maroc, Arabia Saudită, în Israel, în care statutul lui de inginer, experiența lui din România nu i-a servit prea mult, în condițiile în care patronul de acolo îl menține pe post de șef de echipă, șef de formație, îi folosește experiența profesională, dar este retribuit într-o marjă de înțelegere, încălcând normele de muncă mai ales din Israel sau Arabia Saudită” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

Descrierea exploatării conform textului Codului Penal actual este clasificată de către reprezentanții organizațiilor care oferă servicii sociale ca formă severă de exploatare, respectiv forma cea mai severă a exploatării (ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire).

Există multe ilegalități și în ceea ce privește firmele de recrutare a forței de muncă, acestea fiind, de multe ori, prima verigă în traficul unor persoane în scop de exploatare prin muncă. Potrivit specialiștilor intervievați și în concordanță cu literatura de specialitate, România reprezintă o sursă importantă de trafic de persoane în Europa.

*„La firmele private de plasare a locului de muncă se pot întâmpla multe nelegalități. Mulți care se duc la firme din acestea vin pe urmă la noi și ne zic că li s-au solicitat niște bani în avans pentru contracte, dar locul de muncă nu a mai fost obținut”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„A scăzut oferta de piața și remunerarea în Spania și în Italia în ultimii ani. Acasă li se spune o anumită sumă, și că vor avea și spațiu de locuit, și când ajung la destinație – că de multe ori nici nu ajung la destinație, îi cazează în locuri insalubre fără condițiile necesare, sunt ținuți la limita de subzistență și exploatarea este la maxim”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

În ceea ce privește **exploatarea internă prin muncă**, sectoarele în cazul cărora putem să vorbim despre exploatare severă prin muncă sunt: agricultura, creșterea animalelor, construcțiile și serviciile casnice. A fost de asemenea amintită industria ușoară, în primul rând prin intermediul unor firme străine care, potrivit unuia dintre specialiștii intervievați, nu au o viață lungă. Victimele sunt în general cetățeni ai României.

Referitor la dimensiunile fenomenului intern am primit răspunsuri foarte diferite. Unii dintre specialiștii intervievați sunt de părere că fenomenul pe plan intern nu există.

*„Pentru ca o infracțiune să fie definită ca exploatare prin muncă trebuie să fie posibil de probat faptul că victima a fost obligată, forțată să lucreze. La noi în țară nu prea există așa ceva, eu în ultimii 4-5 ani nu am avut nici un caz.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Ce exploatare severă? Nu există exploatare prin muncă. Nu putem vorbi de exploatare severă prin muncă. În județ nu vin lucrători din alte județe, județul se descurcă cu lucrătorii proprii. Există eventual muncă fără forme legale. ...Sunt cazuri rare, izolate, din necunoaștere de legislație. Legislația națională e destul de dură, penalizează persoana cu 10000-20000 lei, iar peste 5 persoane este infracțiune. Oamenii au conștientizat că trebuie să se conformeze legii. Există firme care recrutează pentru*

*munca în străinătate. Acolo cei care mediază, într-adevăr, uneori nu respectă legea. Acolo pot fi cazuri”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Alții în schimb, în general specialiști care lucrează pe teren (asistenți sociali și polițiști), consideră că exploatarea prin muncă este foarte frecventă:

*„Cazurile care ajung în atenția noastră sunt cazurile cele mai grave, când oamenii nu au primit nici un ban. Cei care au fost plătiți cu oricât de puțini bani, nu reclamă. Și sunt foarte mulți care se duc la munci sezoniere și primesc așa de puțin bani, încât pleacă acasă fără nimic pentru că ceea ce au primit le-a ajuns eventual pentru țigări.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Dacă aș aprecia riscul în România pentru exploatare prin muncă, ar fi undeva la 40%. De la tinerele care au ca și singură variantă sexul pe bani, până la marea majoritate a celor care sunt lipsiți de o soluție viabilă de trai. Și cred că am fost indulgent când am spus 40%. Pentru că în situație de risc sunt inclusiv și oamenii care trăiesc undeva la linia de plutire, la limita subzistenței sau sub minimul subzistenței. Pentru că este dispus acest personaj, dacă are și copii, să facă orice ca să ducă o bucată de pâine acasă. La nevoia disperată de a te întreține imediat apare traficul, sau infracționalitatea în vasta totalitate a ei. Fie că fură, fie că vând droguri, încep să fie consumatori de alcool.* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

### **Exploatarea în agricultură**

Unul dintre specialiștii intervievați, de profesie sociolog, expert în sociologie rurală explică diferența dintre diferitele regiuni istorice în ceea ce privește mărimea fermelor, argumentând că cei mai vulnerabili la exploatare sunt acei muncitori care merg să lucreze la fermele din Transilvania.

*„În Transilvania cele mai mari ferme sunt cele cu terenuri agricole de o suprafață între 50-100 de hectare, acestea sunt cele mai performante, fiind mecanizate în grade diferite. O altă formă sunt fermele specializate pe creșterea animalelor, în aceste cazuri sute de hectare de pășune sunt cumpărate și adunate de obicei de o familie. Aceste două tipuri de ferme sunt în dezvoltare și au capacitatea de a angaja lucrători.”* (expert sociologie rurală)

Lucrătorii agricoli prestează servicii ca zilieri sau ca slugi.

## **Muncitorii sezonieri, zilierii**

*„Localnicii trebuie să facă rost cumva de lucrători și există diferite modalități de a-i recruta. Una dintre modalități este cea care a fost aplicată și de fostele CAP-uri, și anume adunarea unor echipe de lucrători din zone mai sărace pentru munci sezoniere. În CAP-uri era totuși, într-o oarecare măsură, controlat felul în care acești lucrători au fost tratați. Această practică a rămas în viață în secuime, în cazul unor munci sezoniere cum ar fi culegerea cartofilor, proprietarii firmelor se deplasează cu o remorcă în localități în care există o comunitate mai mare de romi sau, în ultimul timp, spre zonele mai sărace din Moldova și adună 30, 40, 50 de persoane, îi imbarcă în remorcă și îi duc la lucru. Oamenii lucrează pentru produse, lucrează o lună două și pleacă acasă cu un sac sau doi saci de cartofi. Ei bine, nu au nici contracte și nici un fel de protecție la locul de muncă, e doar muncă la negru, dar oamenii sunt fericiți să vină. Dar vreau să adaug că acest lucru nu este o formă nouă de muncă, în zonele în care nu se pot cultiva cereale, migrarea oamenilor spre alte zone pentru munci sezoniere este o tradiție de secole. Deci, muncitorii s-au dus dintotdeauna la secerare din Maramureș în Parțium și în Ungaria, în prezent cei din Maramureș stau destul de bine din punct de vedere economic, deci probabil nu merg la fel de mult, dar moldovenii și romii, da. Și desigur, în multe situații există un intermediar care se ocupă de recrutarea lucrătorilor, în cazul acesta, dacă și el este prezent, el răspunde de muncă și de retribuire.” (expert sociologie rurală)*

## **Slugărnicia**

*„S-a răspândit în unele părți o formă tradițională a angajării, slugărnicia. Sluga se integrează în familie ca un membru de familie și, de obicei, o slugă este angajată atunci când un membru de familie lipsește, de exemplu nu este bărbat tânăr în familie, iar sluga angajată efectuează muncile și mănâncă mâncarea pe care ar mânca-o acesta. Și este integrată în familie ca și organizație lucrativă, ca membru de familie. Multe dintre aceste slugi sunt copii, adolescenți care provin din familii foarte sărace și chiar și faptul că nu trebuie ca părinții să le dea să mănânce constituie un avantaj. Mulți au o deficiență mentală ușoară, a căror angajare, orice fel de angajare în altă parte ar fi problematică,*

*și cu siguranță sunt ușor de exploatat. Gradul de dependență, condițiile, gradul de exploatare probabil diferă de la caz la caz.” (expert sociologie rurală)*

Apare o reticență în ceea ce privește încadrarea acestor fenomene ca și exploatare.

*„În practica autohtonă nu cred că se poate vorbi de exploatare, deoarece totul se petrece sub ochii satului. Există niște reguli stabilite de comunitate. Salariul nu este în raport cu profitul, ci în raport cu situația socială a slugilor. Într-un sat să se ducă cineva slugă la o gazdă este rușine, se duc cei care au o dizabilitate și care nu ar găsi altceva sau cei care provin din familii foarte sărace, copii, adolescenți. Slugile se duc de obicei într-un alt sat, nu în satul de unde provin.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

### **Minorii exploațați prin muncă**

Cele mai vulnerabile victime sunt copiii, în cazul lor exploatarea se poate asocia cu alte forme de violență, iar consecințele pot fi devastatoare în ceea ce privește dezvoltarea copilului: abandon școlar, tulburări comportamentale, diferite devianțe.

*„Și mai sunt copii, adolescenți ca și slugi la oi, sarcina lor este de a se duce cu turma de oi în frig și ger și să ajute la muls. Acești tineri dorm de obicei cu oile. Se întâmplă frecvent ca antreprenorii/patronii să fie oameni cu cultură, iar ca slugă este „angajată” o persoană aflându-se la celălalt pol al ierarhiei sociale.” (expert sociologie rurală)*

*„O altă formă sunt copiii ăștia din județul Vaslui, care sunt folosiți de părinți sau dați de către părinți în sălașurile acestea unde sunt turme de oi sau de animale, copii pentru care la un moment dat comunitatea nu reacționează și nu ia atitudine. Față de faptul că sunt abuzați, față de faptul că sunt violențați, e o formă de apatie, de indiferență, care se răsfrânge într-un comportament negativ, chiar deviant al copilului viitor adolescent și creșterea ratei de abandon a școlii.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere)*

*„Zona este pretabilă la a folosi copii. De ce? Stânele acestea cu oi, capre, animale sunt în afara localităților. Foarte, foarte rar sunt verificați cei care au aceste animale și practic am avut oameni certați cu legea care s-au ascuns în aceste sălașuri, locuri izolate, sate în apropierea pădurilor. Copiii, pe lângă faptul că sunt forțați să consume alcool și să fumeze, sunt inițiați în activități ilicite de furturi. Am avut, în ultimul timp,*

*câteva cazuri de violență sexuală printre acești copii. Nu trebuie lăsată doar poliției intervenția în astfel de situații” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

Specialiștii constată cu regret că, prin aceste fenomene, inegalitățile sociale se adâncesc din ce în ce mai mult.

*„În timp ce patronii/fermierii devin din ce în ce mai înstăriți, mecanicizarea muncilor și amploare, iar posibilitățile lucrătorilor de a lucra se limitează din ce în ce mai mult, lucrătorii care au trăit din muncă zilieră devin din ce în ce mai săraci.*

*Banii se duc acolo unde se concentrează pământurile, unde există mult teren. Acești fermieri vor avea mai multe șanse la mecanizare, ceea ce înseamnă că există în continuare munci sezoniere, dar există mai puțină nevoie de lucrători pe termen lung.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

### **Legislația și traficul de persoane în scop de exploatare prin muncă**

Cum am subliniat și anterior, specialiștii care lucrează în domeniul asistenței sau reintegrării victimelor tratează exploatarea prin muncă ca un fenomen răspândit și care trebuie abordat integral cu toate nuanțele existente, chiar interpretat ca o formă de încălcare sau îngrădire a drepturilor omului.

*„Din punctul meu de vedere exploatarea se întâmplă atunci când oamenii sunt puși să lucreze sâmbătă sau chiar și duminică, când programul se prelungește până la 10-12-14 ore într-o zi, când omului i s-a promis un salariu și niște beneficii pe care nu le mai primește. Există uneori niște așteptări care nu pot fi atinse și sub pretextul că muncitorul nu a satisfăcut norma, este pus să lucreze mai multe ore, sau nu i se mai dau beneficiile promise. O formă mai severă ar fi atunci când oamenii pleacă de la un loc de muncă și actele nu-i sunt puse la dispoziție. Nu are nici o dovadă că a lucrat, nu poate beneficia de un șomaj.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

*„Formele cele mai ușoare ale exploatării nu pot fi interpretate ca atare în perspectiva legislației actuale, deși în opinia mea reprezintă exploatare. Odată ce tu nu ai plătit*



*pentru el ce trebuie, l-ai păcălit, l-ai indus în eroare, este exploatare după părerea mea.”*  
(reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Din perspectiva mea este o atingere foarte gravă la adresa mai multor norme sociale, odată la libertatea sau libertățile individului, în al doilea rând la adresa economiei naționale și, nu în ultimul rând, eu o văd și din perspectiva securității naționale.”*  
(reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

## **Codul Penal**

Pe lângă definițiile tratate în capitolul introductiv, mai sunt definite câteva infracțiuni legate de exploatare prin muncă:

*„În cazul în care nu se întrunesc toate elementele pentru trafic de persoane mai există supunerea la muncă forțată sau obligatorie, sclavia și, în unele cazuri de minori, rele tratamente aplicate minorilor.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

**Sclavia** este definită în articolul 270 din Codul Penal:

(1) Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

*„...depinde de condițiile în care lucrează acești oameni: condiții de sclavie când sunt închiși, izolați, nu au voie să părăsească incinta plantației, ținute fără mâncare și băutură, numai chiar să supraviețuiască și să aibă un pic de putere de muncă, sunt bătuți, câteodată crunt, ca să lucreze mai rapid, sau după cheful „supraveghetorului/ilor”. La aservire e vorba și de lipsa alternativelor, dar din cauza exploatatorului, nu ne referim la lipsa locurilor de muncă, ci la situația în care creează o imposibilitate de a avea alte alternative decât să lucreze pentru exploatator (cu datorii, cu șantaj, etc.).”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Prin supunerea la munca forțată sau obligatorie, potrivit articolului 210 din Codul Penal, se înțelege: fapta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci împotriva voinței sale sau la o muncă obligatorie, se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani.

Un articol foarte important introdus și în Codul Penal este articolul 214, potrivit căruia este o infracțiune să “beneficiezi” de munca sau prestările persoanelor exploatate.

*”Fapta de a utiliza serviciile prevazute în art. 181, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă. (art. 214, Cod Penal)*

Nici unul dintre specialiștii intervievați nu au întâlnit cazuri în care “beneficiarii” ar fi fost trași la răspundere penal pentru astfel de fapte. Este o părere generală faptul că este foarte greu de dovedit că cineva știa că persoana respectivă care lucrează pe proprietatea lui sau care are grijă de animalele lui este ținută acolo în regim de sclavie sau de aservire, dar la fel de greu de imaginat este că nu au habar despre aceste fapte sau cel puțin de faptul exploatării.

*“Oricum de exploatare, sau cel puțin de încălcarea normelor privind condițiile sau relațiile de muncă sigur știe (patronul sau angajatorul - n. e.), că .... nici el nu crede că se întâmplă prin minune să fie terenul său de mii de hectare ras, produsele să fie sortate și ambalate de 10 persoane, cu câte ai tu contract de muncă. Pivnițele, grajdurile unde sunt „cazate” acești lucrători se află tot pe terenul lor. Munca la negru există și toleranța față de asta e mare, atât în Italia cât și în Spania. Că așa s-au construit și prosperă multe țări vestice, prin munca celor din Polonia, Cehia, România și acum Bulgaria, urmează Ucraina...” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*“... și în cazul din C., într-un sat apar zeci de oameni amărâți, copii și adulți amărâți, că îi vezi cum sunt îmbrăcați, cum arată, cum se comportă. Vezi unde stau, că doar stau pe pământul și în “clădirea”, ta despre care știi că este/a fost grajd pentru animale... Nu ai cum să nu știi că acești oameni sunt tratați inuman. Și lucrează pentru tine, chiar dacă mai este cineva sau sunt cei care mediază între voi. După mine ar trebui pedepsiți penal. Din păcate primesc numai amenzi de la ITM cel mult ” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență)*

*“Da, ne-am cunoscut sigur, că am avut grijă și de animalele lor. Erau animalele stăpânilor și mai aduceau și din sat... trei, cinci, opt vaci, depinde. Și ce îmi mai dădeau, că alți bani eu nu aveam. De vorbit, am vorbit numai de vaci. În rest, nu... numai cu*

*băiatul (iubitul tinerei - n.e.), dar era și el ca și noi, și el avea stăpân.”* (victimă exploatată în România).

Unul dintre punctele forte ale legislației din România este faptul că încorporează convențiile și deciziile europene în ceea ce privește exploatarea prin muncă și traficul de persoane.

*„Legislația din România se bazează pe cele mai importante documente europene: Decizia Consiliului Uniunii Europene privind lupta împotriva traficului de persoane și Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de persoane. Acest document a fost ratificat de România prin Legea nr. 300 din 2006.”*(reprezentant organizație care realizează activități de combatere)

În ceea ce privește protecția victimelor, ele au dreptul de a avea avocat din oficiu, precum și asistență juridică, medicală și psihosocială mediate prin Centrele regionale ale Agenției Naționale Împotriva Traficului de Persoane și asistență pe parcursul procesului asigurat de specialiștii Centrelor regionale ale ANITP.

Cele mai multe probleme au fost semnalate legate de aplicabilitatea legilor. Cercetarea penală se demarează la plângerea victimei, iar victimei îi este greu să depună plângere.

*„Obligatoriu trebuie să depună plângere, altfel nu se pot recupera, nu se poate pune sechestrul asigurator, nu pot fi trași la răspundere.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere)

Cauzele neraportării sunt multiple și complexe, dar cel mai des amintite de specialiști sunt rușinea, frica, dar și faptul că multe dintre victime nu conștientizează că au fost exploatate, că ceea ce li s-a întâmplat este un fapt penal.

*„Este greu și pentru că mulți nu vorbesc, nu se văd ca victime ale traficului. Ei percep că au fost păcăliți, dar cred că vina a fost a lor că i-au crezut și... „Domnule, asta s-a întâmplat, am fost prost, am plătit”. Este greu, în astfel de situații, să le explici că au dreptul la recompense, dar trebuie să colaboreze cu noi. Și acum am un caz, în Spania, 7 persoane, dar unu nu a vrut nicidecum să se declare parte vătămată, rămâne martor. Asta e. Și au fost în același loc, ținuți cu toții în condiții groaznice, lucrau mult, din greu și nu au primit nici un euro. Le-au promis peste 1000 de euro.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Există victime care acasă sunt în situații atât de disperate, încât, oricât de gravă li se pare celor din jur și specialiștilor exploatarea prin care au trecut, ei declară că și așa le-a fost mai bine decât acasă.

*„Sunt cei care așa ne spun: Fără acest domn care m-a dus nu aș fi putut pleca în străinătate. Îi mulțumesc”. (victimă exploatată în Spania).*

*”Dacă cei din sat nu ar fi sesizat poliția și nu te-ar fi luat de acolo, ai fi dorit să pleci? Nu știu... de plecat ... nu cred că aș fi plecat, dacă nu ne-ar fi bătut și din astea, dacă am fi avut voie să mai ieșim, să vorbim și cu alții... nu aș fi plecat. Dar nici așa... ce să zic, unde să plec, nu am nimic, absolut nimic.”(victimă exploatată în România).*

Când intervin aceste obstacole victimele rareori fac plângere la Poliție. Acest lucru se întâmplă doar în cazuri foarte grave și când cineva se simte responsabil pentru ceilalți. Fac pentru ceilalți, mai puțin pentru ei.

*„Am venit totuși acasă, cu 2 zile mai repede decât ceilalți. Când am văzut că s-au întors fără bani i-am reclamat la Poliție.”(victimă exploatată în România).*

Majoritatea victimelor exploatate prin muncă sunt motivate în sesizarea autorităților de speranța obținerii unor recompense materiale, sau cel puțin recuperarea pierderilor materiale: salariul pe care ar fi trebuit să îl primească pentru munca lor.

*„O fac când nu primesc banii la care s-au așteptat, nu am avut nici un caz în care ei să se plângă din cauza că nu au avut condiții de locuit, nu au avut apă sau ce mâncă, ci pentru că nu au primit banii și vor să-i recupereze. Au lucrat, au tras din greu și nu au primit nimic sau mai nimic. Atunci ne relatează și alte detalii.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere)*

Aceste recompense întârzie sau nu apar deloc.

*„Cu partea de recompense este mai greu. Recompensele se vor putea da după terminarea procesului, care poate să dureze 4-5 ani, dacă părțile vătămate s-au constituit părți civile. Dar nu este foarte simplu. Acești bani nu se vor primi automat. Dacă inculpații au bunuri, se pune sechestrul pe acestea. De multe ori, aceștia nu au bunuri. Chiar dacă au, victimele vor trebui să angajeze un executor judecătoresc, care iarăși costă bani. Dacă-s multe părți civile, banii obținuți în urma executării forțate a bunurilor se vor împărți între toți aceștia. Într-un final, banii pe care o să-i primească peste 4-5 ani eventual, vor fi mult mai puțini decât speră.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

Specialiștii din domeniul asistenței acordate victimelor sunt de părere că procesele sunt greoaie, durează mult, iar sistemul juridic revictimizează persoanele exploatate.

*„Sistemul juridic revictimizează victimele. Când ai un dosar penal și când te cheamă pe banii tăi de fiecare dată la instanță și când constați în instanță că un avocat mai șmecheraș inventează tot felul de scuze, iau amânare, iar pui victima pe drumuri. Într-o situație de trafic de persoane niciodată nu poate să fie o situație liniștită din punct de vedere psihic. Întâlnirea victimei cu făptuitorul este asemenea unui act de teroare la adresa psihicului ei. Este frica, dar este și rușinea care planează ca și altă piedică.. ia uite că râd ăștia de mine.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

Dreptul la asistare juridică gratuită a persoanelor care se constituie părți vătămate se referă la perioada procesului penal, dar nu și la recuperarea daunelor sau a recompenselor. Teoretic aceste recompense, daune, ar trebui să fie plătite de persoanele condamnate, dar care, după cum arată experiența victimelor și a profesioniștilor, nu se supun acestor hotărâri. În aceste cazuri persoanele vătămate ar trebui să inițieze un proces pentru executare, ceea ce nu mai are regim de gratuitate. În exercitarea drepturilor lor intervin și aici obstacolele materiale: au șanse să recupereze banii, dar înainte trebuie să plătească o taxă și deznodământul acțiunii este nesigur.

*„Nu am primit nici un răspuns, nici de la Vaslui și nici de la Iași. A fost aici un avocat care a spus că dacă îi dăm bani, el o să scoată banii pentru oamenii ăștia. Dacă aș ști precis-precis, aș împrumuta eu niște bani, dacă aș vorbi eu cu un avocat sau un judecător și aș ști că oamenii își vor primi banii. Măcar 20%-30%, dar să le dea ceva.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

*„Am fost să iau hotărârea, am căutat avocata. Mi-a zis că ne va costa 100 lei. N-am avut decât 60, i-am lăsat banii aceia. Nu am primit hotărârea nici azi. A mai venit cineva și ne-a spus că dacă plătim un avocat, o să fim recompensați pentru perioada aceea. Dar nu am avut bani și de atunci nu mai știu nimic. Sunt deja 4 ani. ăștia au făcut recurs la București, dosarul a fost mutat la București. Pe mine m-au mai chemat odată la Iași și au mai venit încă doi din alte localități. Am spus că-mi susțin declarația. Pe restul nu i-au mai chemat. Ar fi bine să fim despăgubiți, să primim măcar banii pe munca noastră.” (victimă exploatată în România).*

*„Legat de daune și recompense... foarte rar reușești ceva. Sincer, câteodată mi-e și jenă să vorbesc despre asta cu victimele. Noi nu am reușit în nici un caz să primim bani de la condamnați. Până am ajuns să primim hotărârea definitivă și irevocabilă, ei nu mai aveau nici un bun pe numele lor. Ei știu că riscă să-și piardă banii și e primul lucru pe*

*care îl rezolvă, repede găsesc pe cineva, un neam, soția, nepotul, cineva și trec toate bunurile pe numele lor. Să vă dau un exemplu: cazul a fost în 2006, în 2012 am primit hotărârea judecătorească cu care ne-am dus la executor, care a acceptat cazul și a făcut o reducere. E vorba de 15000 de EURO de recuperat pentru două persoane: una majoră, una minoră. A costat 800 de RON. Suntem în 2014 și nu au primit nimic. Cică nu au ce executa, că au datorii și către stat. Cu toate că ne-au ajutat și alții și puteam să spunem exact ce proprietăți aveau, case, apartamente, mașini... singura noastră șansă este să găsim un avocat, executor în Spania. Știm că acolo unul dintre traficanți are case. Dar asta iarăși e foarte complicat. Și oamenii aceștia nu-și pot trăi viața încheind acest capitol” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

Cheltuielile de deplasare ale victimelor și martorilor nu sunt decontate. Teoretic avocatul poate să ceară acest lucru, cheltuielile adăugându-se la celelalte cheltuieli de judecată și ar trebui să fie restituite împreună cu daunele materiale și morale după terminarea procesului.

*„Vă dați seama că am cheltuit niște bani și ar fi bine să știm dacă o să ne primim banii sau nu.” (victimă exploataată în Spania)*

*„Am fost chemați la Vaslui pentru declarații de mai multe ori. Ne-am dus de trei ori, de fiecare dată am plătit 30 lei, în total 90 lei. Pe degeaba, că nu știu dacă ne vor compensa sau nu.” (victimă exploataată în România, mamă a două victime minore).*

Deși există cadru legal pentru ca victimele să fie recompensate de stat în timpul procesului penal, ca ulterior acești bani să fie recuperați de la inculpați pe baza Ordinului nr. 335 din 29 octombrie 2007 pentru aprobarea Mecanismului Național de Identificare și Referire a Victimelor Traficului de Persoane, acest lucru se întâmplă foarte rar, pentru că judecătorii aprobă plățile acestora doar dacă există acte justificative.

*„Există cadru legal, dar nu se prea aplică. Este posibil să i se avanseze victimei niște cheltuieli de către stat, dar este nevoie să justifice acești bani cu facturi, ceea ce ea de obicei nu are. De 7 ani de când lucrez aici, o singură dată i s-a alocat unei cliente de a noastră 98 Ron. Atât. Noi nici nu mai cerem după ce am văzut că este imposibil de obținut.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

## **Legislația muncii în contextul exploatării prin muncă**

Legea cea mai dezbătută de cei intervievați a fost Legea nr. 52/2011 privind exercitarea unor activități cu caracter ocazional desfășurate de zilieri, așa numita **“Lege a zilierilor”**.

Potrivit specialiștilor intervievați, printre cei mai vulnerabili la exploatare și trafic sunt zilierii din agricultură. Păreră generală este că legea are multe lacune și din perspectiva lucrătorilor, dar și din perspectiva angajatorilor.

*„Zilierii sunt luați în evidență de către orice beneficiar pe baza unui registru. Registrul trebuie completat în fiecare dimineață (...) Zilierii sunt remunerați cu o sumă care să nu fie mai mică decât salariul minim pe economie pe oră, durata muncii lor poate fi până la 12 ore, durata activității unui zilier la un beneficiar nu poate depăși 90 de zile pe an. Zilierilor li se reține impozitul de 16% și acesta este virat de către beneficiarul de lucrări Ministerului Finanțelor Publice” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

"Legea zilierului" prevede drepturi și obligații clare pentru astfel de muncitori, dar, această lege în sine, oferă un cadru pentru exploatare și trafic de persoane.

*„Prin legea zilierului sunt apărute interesele angajatorilor, dar nicidecum cele ale angajaților. Zilierul plătește impozitul, angajatul nimic. Angajatul este neasigurat și nu are nici un fel de protecție” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*„Munca pe care ar trebui să o presteze zilierii ar fi munca ocazională, în schimb ei deseori prestează munci pe o perioadă mai lungă, o lună sau câteva luni. Deoarece un zilier poate să presteze doar 90 de zile într-un an pentru un anumit beneficiar, deseori există grupuri de fermieri care schimbă muncitorii între ei, constituind, astfel, un circuit de trafic legalizat.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

Cu toate acestea, unii specialiști, care privesc această lege din perspectiva angajatorilor consideră că aceasta lege îi defavorizează inclusiv pe angajatori sau posibili angajați.

*„Legislația privind reglementarea statutului de zilier nu este foarte reușită. Pe de o parte este foarte complicat pentru zilier. Pe de altă parte și pentru angajator este foarte restrictiv. Eu, de exemplu, dacă am nevoie de ajutor odată pe an pentru curățenie, nu pot*

*să angajez o persoană fizică, ci doar o firmă. Și nu am atâția bani. Înseamnă că acești muncitori vor lucra la negru.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).  
*„Când oamenii aud de plata taxelor, refuză să vină. E prea complicat pentru ei, unii dintre ei nu știu să citească și să scrie. Sunt atât de săraci, încât e prea scump pentru ei să vină la oraș să plătească taxele. Nici nu au habar unde și cum trebuie să facă asta. Așa că, dacă vreau să-mi fac munca 100% legal, voi rămâne singur”.* (angajator).

## CARACTERISTICI ALE EXPLOATĂRII PRIN MUNCĂ ÎN AGRICULTURĂ

### **Tendința fenomenului**

Specialiștii intervievați au fost în general ori foarte pesimiști, ori foarte optimiști vis-a-vis de tendința fenomenului, alții dau semne de îngrijorare datorită neglijării importanței acordate acestei teme, atât în țară, cât și în țările de destinație.

*„Oamenii s-au pus în legalitate în ultimii ani. Fenomenul nu prea există pe plan intern.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„În țară nu există deloc, în străinătate da, există, am avut 3-4 cazuri în ultimii 5 ani.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„La noi situația merge din rău în mai rău. Uneori am impresia că noi am uitat să fim oameni, prieteni, colegi”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Erau foarte mulți români acolo. Am înțeles că mai era un loc asemănător, unde erau tot români, cazați și tratați în același fel. Erau femei cu copii mici, pe care îi cărau în spate pe câmp.”* (victimă exploatată în Italia).

Conform tendințelor internaționale și România s-a ocupat mai mult de studierea și prevenirea exploatării sexuale, exploatarea prin muncă rămânând în umbră. Unii specialiști fac această paralelă între a se ocupa de tematică (identificare, campanii, crearea de servicii conform nevoilor grupului țintă) și a identifica cazuri și se așteaptă să fie mult mai multe cazuri și în România și în străinătate.

*„Eu cred că sunt mult, mult mai mulți. Dacă mă gândesc la cazurile pe care le*



*cunoaștem, ei s-au întors cu resurse proprii, mă rog cu ajutorul familiei, al cunoștințelor, sau au fugit în grup. Pentru că ei sunt recrutați în grupuri mai numeroase comparativ cu victimele exploatării sexuale. Și dacă reușesc să scape tot așa în grupuri, ei trec mai ușor peste aceste evenimente, chiar dacă experiența a fost groaznică. Pentru că nu au fost singuri, nu se învinovățesc atât de mult - că nu a reușit nici George, nici Mitică, etc. și au un sprijin, măcar unul pe altul...și atunci e mai greu și cu denunțul. Dacă denunți și ceilalți trebuie să spună. Și dacă nu vor unii... e greu.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Ne îngrijorează enorm informațiile care au apărut în presă în ultimele luni legate de sute și mii de cetățeni români exploatați în agricultură în ultimul hal și despre care nu se vorbește mai nimic în România și nu știm ce se face în Italia. Ne este foarte greu să avem o viziune clară și corectă de aici. Fapt este că situația este mai mult ca îngrijorătoare.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

### **Descrierea lucrătorilor exploatați din punct de vedere social**

Din perspectiva specialiștilor, lucrătorii exploatați fac parte din cele mai vulnerabile categorii sociale: persoane necalificate, care trăiesc sub nivelul de subzistență, cu nivel de educație scăzut, tineri din centre de plasament, mulți de etnie romă.

*„Noi suntem în sat 580 persoane, din care 280 sunt copii. Sunt necăjiți oamenii de aici. Săracii au lucrat 21-22 de zile fără să primească nici un ban. La noi n-au unde să lucreze. Că la noi, din pensii, alocații și ajutor social, cam din asta trăiesc oamenii. Locuri de muncă nu sunt, există în tot satul 4 persoane care au un loc de muncă, învățătoarea, asistent medical și 2 bărbați care au magazin. Oamenii sunt foarte necăjiți la noi, majoritatea nu au nici pământ. S-au bucurat săracii că pot să lucreze și ei ceva și uite cum au pățit”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Noi locuim aici 6 copii și 3 adulți. (Ne arată o casă constând dintr-o cămăruță de 6m2.) Soțul meu s-a dus pentru bani și nu ca să fie plecat pur și simplu trei săptămâni.”* (membru al familiei, victimă exploatăată în România).

*„Sunt persoane cu 4-5-6 clase, din mediul rural sau orășele mici care nu și-au găsit de lucru în aceste localități”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Sunt persoane cu nevoi speciale, femei cu copii mici pe care trebuie să-i întrețină și alte persoane care sunt nevoiți să lucreze și acceptă orice”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„80% a celor vizați sunt de etnie romă, pentru că ei sunt cei mai vulnerabili, nu sunt calificați și acceptă orice pentru că sunt extrem de săraci”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Uitați-vă ce se întâmplă în centrele de îngrijire a minorilor, a copiilor abandonați, care sunt dați afară din aceste centre la 18 ani. Care nu au avut suportul emoțional al unei familii, ci care s-au aflat în îngrijirea unui angajat, a unui funcționar. Și care se îndreaptă către prima mână întinsă, care, în foarte multe situații, este chiar a traficantului”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Nu am avut nimic. Tata a murit, după aceea și mama. Frații și ei săraci, cu familiile lor.”* (victimă exploatată în România).

Dar sunt și din alte categorii: persoane care se gândesc că „mie nu mi se poate întâmpla”.

*„Aceștia minimizează riscurile și nici nu se informează”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Mulți nu întreabă mai nimic, dacă vine unul care zice că el a fost acolo a văzut și știe, că nu e nici o țepă în această ofertă, îl cred și se duc...”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Din păcate, chiar și cu pregătire universitară pot fi recrutați, traficați și exploatați:

*„Am terminat la Univ X, Facultatea Y. Dar am lucrat într-un alt domeniu.”* (victimă exploatată în Italia)

Necunoașterea unor limbi de circulație europeană este un factor de vulnerabilitate pentru cei care se duc la muncă în străinătate.

*„Oamenii ar trebui să ceară să semneze contractul în limba română. Ei semnează un contract într-o limbă pe care nu o înțeleg.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Când au plecat din România, nu cunoșteau limba, dar nici după aceea nu au reușit s-o însușească.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Nu au plecat cu un contract, dar au semnat o hârtie. Aceste victime nu au știut cum arată un contract de muncă. Ei au semnat o hârtie, de multe ori redactată într-o limbă străină.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

În ceea ce privește diferențele de gen, specialiștii relatează că: *„victimele exploatării sexuale sunt femei, iar victimele exploatării prin muncă sunt de sex masculin. Sunt în căutarea unui loc de muncă, iar informațiile despre un loc de muncă le iau, de obicei, de la cunoștințe, prieteni”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Cu toate acestea, există multe femei care sunt exploatare, diferența între modul de exploatare a femeilor și bărbaților constă în combinarea exploatării prin muncă în agricultură a femeilor, cu exploatare sexuală sau cel puțin violență sexuală (cel mai des) sau prin alte tipuri de munci în gospodărie.

*„A fost exploatăată în agricultură, a fost la cules piersici și, „în timpul liber”, a fost exploatăată sexual. Cu toate că aceste cazuri sunt mai rare. Sau sunt exploatare sexual, dar, pe lângă, mai fac și muncă de gospodărie, îngrijesc animalele, e dar și babysitting... copilul exploatorului, care conlucrează cu soția sigur.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Pe soră- mea a încercat și...știți, înțelegeți, nu... să abuzeze de ea. Dar exact atunci am intrat și am văzut și așa nu a reușit. Și îi era frică că o să spunem la doamna.”* (victimă, împreună cu sora ei, exploatare în România).

*„Diferența între femei și bărbați nu prea există, la fel sunt tratate și femeile, în agricultură fac aceeași muncă, numai că la ele, în anumite cazuri, apar și probleme cu avansurile sexuale din partea patronilor sau a intermediarilor. Sunt probleme delicate. Sunt mai puține, că ele mai mult rămân probabil cu familia și bărbații se duc să facă mai mult munca fizică. Tot așa sunt și femeile necalificate, cu statut socio-economic scăzut, preocupate de posibilele câștiguri. Nu prea găsesc aici locuri de muncă, ele nu există sau necesită calificări pe care nu le au, sau speră că o să câștige mai mult în străinătate comparativ cu cât ar câștiga acasă.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

## Recrutarea

Recrutarea se face în general prin cunoștințe, atât în cazul exploatării severe externe cât și interne.

*“În cazurile de exploatare din străinătate unul dintre cei care răspunde penal este un cetățean din România. Una dintre verigile de a racola oameni este o persoană cunoscută, victima, pe baza încrederii în consătean, se duce fără să se mai intereseze ce-i pe acolo.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*“O cunoștință de-a mea mi-a spus că se recrutează oameni pentru cules de cartofi. M-au sunat, m-au întrebat dacă mai sunt și alți doritori și au venit aici, în sat. Ne-am întâlnit în casa mea cu ei, vreo 30 persoane, adulți și copii”* (victimă exploatăată în Italia).

*„Au fost abordați de un român, o persoană care cunoștea pe cineva din sat, ca să se ducă pe o plantație de mandarine din Italia”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

Se întâmplă și ca victima să fie cea care abordează traficanțul.

*“Îl cunoșteam pe omul care ne-a luat și știam că acesta lucrează în Spania, motiv pentru care l-am întrebat dacă nu îmi poate găsi și mie ceva de lucru în această țară.”* (victimă exploatăată în Spania).

Vestea poate să se ducă din gură în gură:

*„Activitatea de recrutare a persoanelor, a presupus, datorită efectului de "zvon public", și ca alte persoane (victime dezinteresate de activitatea ilicită a traficantilor) să preia și să transmită mai departe oferta lor, fapt ce a avut drept consecință racolarea de persoane prin intermediul acestora.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*” El (recrutorul) mi-a spus: Poți să vii cu mine, dar mai am nevoie de 7-8 oameni. Așa că am vorbit cu soția mea să își întrebe rudele”* (victimă exploatăată în Spania).

Dar se întâmplă și ca victimele să fie abordate în spații publice, de exemplu în piață și să fie întrebat dacă nu vor să se ducă la cules de cartofi.

*„Am fost la piață în V, unde o persoană m-a întrebat dacă nu vreau să merg la cules de cartofi. Am spus că da, m-aș duce și că ar mai fi și alții din sat de la mine care s-ar duce. Mi-a luat numărul de telefon și m-a sunat după câteva zile.”* (victimă exploatăată în România).

Racolarea se întâmplă și în spațiul online prin diferite site-uri care aparent sunt pentru a media pe piața forțelor de muncă, dar și prin telefon sau rețele de socializare (mai frecvent pentru exploatare sexuală):

*„Am găsit anunțul pe Mercador, în care spunea că au nevoie de oameni la cules roșii.”*  
(victimă exploatată în Italia).

*“Am purtat câteva săptămâni bune conversații telefonice, pe urmă, prin internet, ne-am cunoscut și, pe urmă, am zis să ne cunoaștem față în față. Cum era practic perioada sărbătorilor, am hotărât să mă duc să o cunosc... A zis că a format un număr la întâmplare. Pur și simplu, a zis, "Bună, vreau să te cunosc". Ne-am destăinuit. Cum suntem, ce speranțe avem de la viață, de la persoane. Ne-am cunoscut. Ceea ce era, de fapt, ce vorbeam la telefon nu era realitatea.... Prin telefon mi se părea o persoană serioasă, caldă, nu trăda deloc cum era în realitate. Avidă după bani, profitoare, înșelătoare....”* (victimă exploatată în Italia).

Potrivit unora dintre specialiști există și firme private de recrutare care înșală oamenii:

*„Există firme care recrutează pentru munca în străinătate. Acolo cei care mediază, într-adevăr, uneori nu respectă legea. Acolo pot fi cazuri.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„În schimb, la firmele private de plasare a locului de muncă se pot întâmpla multe nelegalități. Mulți care se duc la firme din acestea vin pe urmă la noi și ne zic că li s-au solicitat niște bani în avans pentru contracte, dar locul de muncă nu a mai fost obținut.”*  
(reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

## **Transportul**

Traficanții folosesc diferite mijloace de transport, de la mașină, dubă, autocar sau chiar camion. Modul de transportare depinde de stilul de operare al rețelei.

*„Erau transportați de obicei în mai multe grupuri în mașini tip dubă. Erau mai multe grupuri care au ajuns la destinație cu o diferență de câteva zile. Când au plecat, la graniță nu au întâmpinat probleme.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Am fost transportați ca și animalele, într-un camion, ne-au dus în județul Covasna, într-un sat de acolo.”* (victimă)

## Cazarea și masa

Condițiile de locuit sunt, în general, sub standardele minime. De multe ori, oamenii sunt cazați în hale și hambare, în pivnițe sau în corturi, uneori închiși cu cheia ca să nu reușească să plece. Mâncarea promisă se dovedește a nu exista, sau e foarte puțină și de calitate proastă, doar ca să supraviețuiască și să poată munci.

*„Ne-au promis că ne cazează. Ne-au cazat într-o pivniță sub un hambar. Erau niște saci cu paie aruncați pe jos și nu ne-a spus nimeni să ne aducem o pătură ca să ne învelim cu ea. Frații mei erau minori și aveau salteaua lângă ușă. Țștia s-au pișat peste ei. Nu au ieșit să se pișe, ci se pișau afară din pivniță și pișatul se scurgea înapoi pe ei. Și râdeau domnule. Vă dați seama ce oameni.”* (victimă exploatată în România)

*„Condițiile de cazare nu erau adecvate – erau multe persoane într-un spațiu restrâns, fără igienă, fără baie.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Undeva pe lângă orașul S. există o fermă, în care și actualmente lucrează niște muncitori, culeg cartofi. Locuiesc în hambare, în condiții nu prea potrivite.”* (victimă exploatată în Italia).

*„Inculpatul le-a cerut să își cumpere corturi, întrucât vor dormi în corturi, ceea ce s-a și întâmplat.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*“Partea vătămată a mai relatat că inculpatul i-a cerut și ei să-și cumpere un cort, dar a refuzat, astfel că timp de o lună cât a stat în Spania, a fost nevoită să doarmă pe pământ, sub cerul liber.”* (Dosar penal, trafic în Spania)

*„Dormim într-un grajd, într-un subsol, unde se urinează peste noi, pe lângă paturile noastre, nu ne dă voie să vorbim. Au despărțit rudele, minorii erau despărțiți de părinți, i-au pus în sectoare diferite ca să nu vorbească între ei. Ne-au bătut, ne-au legat, au pus câini pe noi”*(victimă exploatată în România).

*“Seara, închideau practic hala cu un lanț și un lacăt. Erau și gratii la geam, nu puteam să ies. Poate doar dimineața cand se deschidea lacătul. De obicei, verișorul ei avea cheia.”* (victimă exploatată în Italia).

*„Nu ne-au dat de mâncare. Ne-au dat o pâine pentru nu știu câte persoane, și, și aia era tare, că se rupea.”*(victimă exploatată în România).

*„Dimineața nu ne-au dat nimic. La prânz am primit o supă cu multă apă. Seara ne-au dat un baton de parizer înghețat și câteva pâini pentru toată echipa.”* (victimă exploatată în România).

*„Era grajd cândva, sigur au ținut acolo animalele că așa arăta. Nu puteai să încălzești. Era o sobă sau așa ceva, dar nu mergea. Numai fum scotea și te sufocai. Aveam lemn foarte rar. Bălegar dacă vroiam neapărat.. așa zicea stăpânul. Apă? Nimic. O găleată pentru.. știți...”* (victimă exploatată în România).

*„Mâncare făceau din două cutii de mazăre, 50 de kile de apă, așa făcea mâncare acolo. Ne dădeau supa asta sau ce era și două pâini. Luai și muiai pâinea. Dacă nu mâncai, ți-l puneau în cap. Trebuia să mâncăm forțați. Băga și scotea și făcea și înjura de numai numai! "Hai, hai", parcă eram deținuți, nici deținuții nu era așa!”* (victimă exploatată în România).

## **Programul de lucru**

Uneori victimele lucrează extrem de mult, 14-17 ore/zi.

*”Nu erau cu un program bine stabilit, nu aveau alocate pauze, de obicei nu li se oferea masă, lucrau de dimineața până seara și poate doar duminică erau liberi”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere, discutând despre situații de trafic în Spania).

*„La 6 dimineața am început deja. Rar am terminat la ora 19, în general am lucrat până la ora 9. De vreo 2 ori am rămas până la ora 12 noaptea, iar a doua zi dimineața am continuat munca”* (victimă exploatată în România).

*„În genunchi mă puneau, mi se luaseră două rânduri de piele. În spatele nostru stătea, cu bățul în mână. Noi munceam și ne chinuiau pe-acolo!”* (victimă exploatată în România).

*„Peste câteva zile vorbim la telefon, cum e, băieții? Păi, muncim de dimineață până seara, nu ne dă voie să vorbim la telefon, nu ne dă voie să facem nimic.”* (victimă exploatată în România).

## **Plata**

Plata nu coincide deloc cu ceea ce li s-a promis în faza de racolare, ori este foarte puțină, ori nu este deloc. Sau este plătit intermediatorul, dar banii nu ajung la lucrători. Este caracteristic ca cel care racolează să promită sume diferite unor persoane diferite pentru aceeași muncă.

*„Nu au existat bani care să fie dați, banii care erau la ei erau folosiți să-și procure haine și mâncare, erau banii lor cu care veneau de acasă. Erau amânați de la o lună la alta – când insistențele erau mai mari, erau amenințați. Li s-a propus o sumă importantă de bani, exprimați în EURO – din care să se întrețină și să și trimită acasă.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Primesc zilnic 15 Ron, 10 kg de cartofi și 1 kg de porumb. Dar 15 Ron nu le ajunge pentru țigări și pentru băutură și se împrumută de la șeful de colectiv. În final își vând și produsele ca să se achite de datorie și când pleacă, nu mai au nimic. Din județul nostru se duc mai departe în Vrancea, la cules de struguri. Acolo măcar își umplu stomacul cu struguri dulci.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*“Ni s-a spus că vom fi plătiți cu 400 lei (vechi) pe zi, că se va asigura transportul, cazarea și 3 mese pe zi.”* (victimă exploatată în România).

*„Da, ne-au dat vreo 600 lei în total (vechi), ca să avem pentru bilet până la O.. Că de acolo o să vină un delegat din partea lor să scoată bani din bancă: „Măi, eu mă dau jos aici, ceilalți vă dați jos și voi și mă așteptați aici ca să vă aduc banii”. Unul dintre băieți și-a vândut telefonul și au mai fost ajutați de niște băieți să ajungem de la O. în B.. Ne-a făcut niște hârtii, pe care le-au semnat înainte ca el să coboare: unul are atât, altul are atât. Ca să ne dea banii și noi să putem pleca, să nu mai pierdem timpul”* (victimă exploatată în România).

*„Au fost trei săptămâni și nu le-au plătit nimic. Au fost puși să lucreze de dimineața până seara și nu le-au dat nici un ban.”* (victimă exploatată în România, soțul plecat la cules de cartofi).

*“Era acolo sera de legume, castraveți, ardei, vinete. Puteam să și mănânc din ele. “* (victimă exploatată în Italia).

*„Au stat 3 luni de zile, în care au mâncat doar de la animale, în condiții ca la animale, iar când și-au cerut banii: ce bani, că eu am dat banii celor care te-au adus”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență, despre un caz de trafic din Spania).



## **Strategiile traficantilor de a reține persoanele**

Traficanții au fost persoane care inspirau încredere la început. Promit la început salarii bune, cazare în condiții bune, transport, masă și vorbesc frumos. Acesta se schimbă în momentul în care ajung la destinație, uneori chiar după îmbarcarea în mijloacele de transport – când strategiile se schimbă cu altele care inoculează frica, izolează victima și o descurajează să ceară ajutor.

*„La început, mi-au cerut toate detaliile, cu ce se ocupă ai mei, cu ce mă ocup eu (...) La început, nu mi s-a părut că ar fi vreo problemă sau ceva care să inspire neîncredere din partea lor, dar cu timpul s-a schimbat situația”* (victimă exploatată în Italia).

Am identificat următoarele strategii :

Izolarea de familie prin deteriorarea relațiilor dintre victimă și familie.

*”Ea o suna pe mama, pe mine nu mă prea lăsa... Am vorbit de câteva ori cu ea, dar numai în prezența lor. Mama așa știa, că nu mai vreau să vorbesc cu ea, că am luat-o razna, ceva în genul asta”.* (victimă exploatată în Italia).

Promisiuni nerespectate

*„Pe mine m-au mințit că vor vorbi la poliție ca să-mi primesc permisul.”* (victimă exploatată în Spania).

Păzirea victimei

*“Când a văzut că vreau să-mi fac bagajul a început să facă o criză, și-a chemat părinții, fratele și cumnații. Din momentul ala, a început calvarul. Nu am mai putut să iau legătura cu ai mei, să le zic că mă întorc. Întotdeauna eram însoțit de tatăl și fratele ei, ori de cumnat și nepoți, care aveau cam 20-23 de ani. Dar erau masivi, bine făcuți. Ca și când aș avea gardă de corp în permanență “.* (victimă exploatată în Italia).

Confiscarea actelor și a telefonului

*”Și când m-am întors, nu m-au mai lăsat să plec de acolo, mi-au luat cheile de la mașină, actele, telefonul și cartelele. Practic am fost izolat, nu am putut să mai iau legătura cu ai mei”.* (victimă exploatată în Italia).

*„A vrut să-mi ia telefonul, la toți a vrut să ne ia telefonul. Era un telefon de 500 lei, i-am spus că nu-l dau, pentru că a fost foarte scump. A scos un pistol, domnule. M-a amenințat cu pistolul, că dacă nu-i dau telefonul, mă omoară. A zis că-mi dă acum 150 lei pe el și restul o să mi-i dea mai târziu”.* (victimă exploatată în România).

#### Umilire, batjocorire

*„Am fost nu numai eu, dar și frații mei, care sunt minori. Și-au bătut joc de noi. Vorbeau urât, foarte urât: să-mi bag... în gura ta, etc..Vă dați seama, cu copii minori. I-aș bate în momentul acesta dacă i-aș vedea”* (victimă exploatată în România).

*„El a râs de mine și m-a blestemat”* (victimă exploatată în Italia).

#### Violență fizică sau amenințare cu violență

*„S-au pișat pe capul nostru, domnule, au aruncat apă peste noi, dar s-au și pișat pe noi... A râs de noi și a zis că face bine la păr.. Vă dați seama ce oameni....”*

*„Odată m-am pus cu el, am zis, măi nene, nu vorbi așa de urât, m-a lovit ca să nu comentez”* (victimă exploatată în România).

*„Când am zis că totuși ar trebui să ne dea niște mâncare ce am putea mânca, a început să ne lovească zicând că o să ne arate el nouă să comentăm”* (victimă exploatată în Italia).

*„...A apărut la un moment dat o filmare cu un român, tot de acolo, care a fugit și l-au prins și i-au pus hârtie la picioare și au dat foc...”* (victimă exploatată în Italia).

*“Niciodată nu erau mulțumiți cu cât lucram, îi spuneau și patronului să fie cu gura pe mine”* (victimă exploatată în Italia).

#### Amenințare cu arme

*“Aveau și arme albe, fratele ei avea săbii ninja, tatăl ei avea și un pistol. Nu cred că era declarat, îl ținea ascuns de copii să nu ajungă la el, dar fratele avea sabia întotdeauna în mașină, cu el. Bine, o zonă mai diferită. Și oamenii sunt un pic altfel, sunt mai reci ca aici”* (victimă exploatată în Italia).

#### Amenințări că degeaba fuge, oricum va fi prins

*“Eu mai înțelegeam ceva italiană, dar era și cu accentul ala sicilian. Mi-au spus că, dacă vreau să încerc să fug de acolo sau fac vreo tâmpenie, mă duc la carabinieri, nu am nici o șansă pentru că fiul patronului e carabinieri... și era și o zonă mai retrasă un pic”.* (victimă exploatată în Italia).

*“Ne-au zis să nu încercăm să fugim, că el este președintele romilor în județul lor, că el are cunoștințe și relații peste tot, la Poliție, dar și în Parlament.”* (victimă exploatată în Italia).

*„Mi-a zis că el peste tot are oameni, la poliție sau în Parlament și să fac bine să tac din gură.”* (victimă exploatată în Italia).

#### Amenințare cu moartea

*“Mă amenințaseră că mă omoară și că mă aruncă într-un canal cu un curent puternic și din cauza situației cu fiul patronului care era carabinier, de asta erau liniștiți”* (victimă exploatată în Italia).

#### Oferirea unor doze de drog

*„Multora din ele li se inoculează frica. În plus, li se oferă fără să cunoască realitatea, doze minimale de drog. Ea având o stare de euforie permanentă, este ușor de manipulat.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență)

#### Operează schimbări în acte

*“Când am venit acasă, pe buletin scria..., schimbaseră buletinul, probabil ca să pună mana și pe mașina care rămăsese acolo. Puteau să facă o organizație non-guvernamentală, să acceseze niște fonduri și eu să fiu țapul ispășitor, asta era ideea.”* (victimă exploatată în Italia).

Forțarea persoanei la căsătorie nu este o strategie specifică exploatării prin muncă, dar una dintre victimele intervievate a avut și această experiență

*“O perioadă, prin martie, ei practic m-au forțat să mă căsătoresc cu ea. Au vrut să mă îmbrace în hainele astea ale lor (portul romilor- n.e.), dar au zis "lasă, îi stă bine și cu astea". M-au dus la primărie unde au băgat actele cu vreo două zile înainte și în ziua aceea s-a semnat tot. Deci, eu, practic, nu puteam să fac nici o mișcare.”* (victimă exploatată în Italia).

Cei care îi recrutau erau de obicei români, dar erau implicate și persoane de altă naționalitate (albanezi, sârbi).

*„Traficanții niciodată nu se văd infractori, asta-i tragedia. Ei spun: domnule, eu am ajutat-o pe asta, i-am dat un ban, i-am oferit o variantă. Ceea ce statul nu face, ceea ce sistemul nu face, face sub-sistemul sau contra-sistemul.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Traficant se poate face oricine pentru că vede foarte bine că se pot face niște bani relativ ușor și să trecem și la zona de constatare, mulți dintre băieții care au intrat în zona de trafic sunt deja băieți foarte bine văzuți, despre care se vorbește că au făcut atâția bani, că au să*

*dea bani fie acolo, fie acolo, rămân cu suficienți bani în buzunar, chiar dacă stau 3 ani în pușcărie.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Șmecherași de cartier care fie nu au fost prinși, fie au ieșit din zona infracțională, de exemplu, vorbesc aici de cei care, înainte de 89, au vândut valută, de cei care nu își pot justifica banii pe care i-au făcut.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență)

*„Infractor poate să devină chiar și omul cel mai corect, strâns cu ușa la un moment dat, pentru a îndeplini un deziderat profesional, la un moment dat trebuie să abuzeze de limita legalității.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

### **Cererea de ajutor**

Tentativele de cerere de ajutor chiar și de la autorități au eșuat uneori, scăparea fiind dificilă. Victimele nu știu în cine să aibă încredere, sunt înspăimântate și izolate. Vecinii care observă, rareori se implică, în general și ei sunt înspăimântați de angajator ori nu vor să se pună rău cu el, cu familia lui. Uneori, autoritățile nu reacționează, datorită prejudecăților față de cei de etnie romă, iar în Italia sau Spania datorită prejudecăților față de români. Victimele chiar acuză Poliția că nu se autosesizează sau chiar că închide ochii în fața ilegalităților la care victimele sunt supuse.

*„În B. am zis unui polițist, domnule, mi-a luat ăsta telefonul. Dar polițistul nu a m-a băgat în seamă.”* (victimă exploatată în România).

*“Am avut noroc cu un vecin, care nu știa care e situația. Nu am mai suportat, mi-am deschis sufletul și i-am spus care e situația și i s-a făcut milă de mine. La început, până au avut ei încredere că nu am cum să fug, stăteau prin preajmă. Își făceau de lucru, chiar dacă nu aveau, trăgeau cu urechea. Omul acesta, Viorel, și-a dat seama care e situația și a zis "Lasă că discutăm noi așa în șoaptă, glumim când sunt prin preajmă, ca să nu își dea seama". Trebuia să fac în așa fel încât să nu își dea seama ce am de gând. Am sunat acasă, am vorbit cu mama după atâtea luni, nu îmi venea să cred. El stătea de pază și îmi spunea să mă grăbesc, să nu mă prindă ăștia, că o să am probleme. El fiind vecin, în țară, acolo cu ei, nu vroiam să îi creez probleme. Am vorbit cu mama, i-am spus care e situația.”* (victimă exploatată în Italia).

*“Vecinii care știu situația se cam fereșc să denunțe, de teamă să nu pățească ei ceva. De obicei, chiar dacă ar avea ceva de declarat împotriva persoanelor incriminate, de teamă, evită. În plus, rudele ei sunt recalcitrante, reacționează violent. Și ascund probele, fie prin relații, fie de capul*

lor. Cred că din cauza asta le-a dat drumul, din lipsă de probe. Plus intervenții ierarhice” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

“Nu era nici un polițist în primărie acolo, ca să încerc să zic și dacă ziceam, am auzit ca erau în relații foarte bune cu cei din zona respectivă, încercau să treacă cu vederea actele ilegale pe care le făceau “ (victimă exploatată în România).

“În Italia, oamenii nu se implică. Cam greu ajungi să îi convingi de situația asta, mai ales că sunt mulți care cerșesc în Italia și nu prea se aruncă, așa, să aibă încredere în străini” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

## IMPLICĂRI, SARCINI ȘI RESPONSABILITĂȚI

### Cine este considerat responsabil?

**Responsabilizarea victimelor** este des întâlnită în rândul specialiștilor intervievați. Majoritatea au considerat că cea mai responsabilă pentru ceea ce i s-a întâmplat este persoana care nu s-a informat sau a fost prea „naivă”. Mai mulți specialiști care lucrează în domeniul asistenței victimelor au o viziune de ansamblu asupra situației și contextului în care se întâmplă exploatarea. Ei consideră că responsabili sunt **cei care recrutează, cei care înșală, exploatează** victimele vulnerabile, care nu au nici un venit, nu au ce să dea copiilor de mâncare sau nu au o familie în spatele lor, astfel pot cădea foarte ușor victime exploatării. Mulți dintre specialiști consideră că sunt responsabile **instituțiile care nu intervin**, dar și **situația socio-economică** din România.

„Este persoana care se duce și muncește fără forme legale. Și angajatorul, deși în cazul în care nu sunt forme legale, nu putem vorbi despre angajator, ci despre persoana care dă de lucru și care nu respectă legislația în vigoare.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

„Cine răspunde? În primul rând, persoana care își caută de lucru ar trebui să fie primul care să se informeze de condițiile de muncă, să verifice angajatorul, să verifice dacă angajatorul poate sau nu să facă angajări. Ea trebuie să citească contractul de muncă.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Există și specialiști care susțin că exploatarea prin muncă este rezultatul combinației sau interferenței mai multor factori sociali, legali și individuali.

*„Sunt mai multe lucruri care trebuie avute în vedere. Contextul social, legal național și internațional și după aceea nivelul individual. (...) Este vorba de responsabilitatea statului față de dezvoltarea economică a țării, față de politicile sociale și de ocupare a locurilor de muncă, e vorba de latura de control al statului: verificarea respectării legilor. (...) Penalizarea mai severă a celor care exploatează, inclusiv cei care „angajează” persoane fără forme legale. Să fie verificate și sancționate sever. Da, și fără corupție. (...) Și, după aceea, oamenii, care trebuie să înțeleagă că este și în interesul lor să fie angajați cu acte în regulă. (...) De traficanți nici nu vorbim. Clar, ei au intențiile foarte clare, responsabilitatea lor pentru actele de traficare (tot ce implică asta) este de 100%”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

### **Cine combate fenomenul traficului în scop de exploatare prin muncă?**

Instituțiile cu cele mai directe responsabilități în România sunt Inspectoratul Teritorial de Muncă și Direcția de Investigații a Infracrișunilor de Crimă Organizată și Terorism (procuror), împreună cu Brigada de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog (agenți de poliție).

### **Inspectoratele Teritoriale de Muncă (ITM)**

Potrivit [Legii nr. 108 din 16 iunie 1999](#) (Art.5) printre obiectivele principale ale activității Inspecției Muncii se numără: controlul aplicării prevederilor legale referitoare la relațiile de muncă, la securitatea și sănătatea în muncă, la protecția salariilor care lucrează în condiții deosebite și al prevederilor legale referitoare la asigurările sociale (a)

*„Instituțiile abilitate ale statului prin controale și protocoale. Fenomenul, cum v-am spus nu a luat amploare. Inspecția Muncii a luat ființă în anul 1999, prin noiembrie. Și să știți că oamenii s-au pus în legalitate. Noi ne facem treaba conform atribuțiilor noastre. Sunt cazuri rare, izolate, din necunoaștere de legislație”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

Activitatea ITM-urilor este criticată de câțiva dintre specialiștii intervievați:

*„Nu se prea fac controale de către ITM; și chiar dacă s-ar face, oamenii nu i-ar lăsa să intre. În afara satului nimeni nu vorbește despre slugi.”* (expert sociologie rurală)

*„E dificil de controlat, deoarece inspectorii nu vin decât la solicitare, ei având o pregătire minimală în acest sens” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

## **DIICOT și BCCOA**

Aceste două organisme au un rol esențial atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Investigația judiciară este realizată de cele două instituții cu coordonarea procurorului de caz din cadrul DIICOT. În faza de judecată, cazul este susținut de procurorul DIICOT de instanță.

*„Noi, cele mai multe obstacole le întâlnim chiar de la faza de sesizare. Este greu să înțelegă și colegii din alte instituții cât de important este să ne informeze despre toate situațiile care li se par suspecte. Nu ne trebuie să vină ei cu dovezi - adunarea dovezilor este deja treaba noastră.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*„Aceste cazuri se bazează mult pe declarațiile părților vătămate și ale martorilor. Dacă ei nu vor să depună plângeri, dacă nu vor să colaboreze sau își schimbă declarația, ne afectează toată munca. Din păcate, mulți se așteaptă să facem dreptate (lor), fără ca ei să trebuiască să facă ceva. Încercăm din răspuțeri să protejăm victimele, să le susținem, cât permite rolul nostru. Colaborăm cu toate instituțiile care au de a face cu grupurile vulnerabile sau cele traumatizate. (...) Probleme cu cazurile externe sunt multe. Cel mai important este că nu putem acolo să facem anchetă. Ar trebui să putem colabora mult mai bine cu ei și mult mai rapid.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*„Noi facem ancheta, dosarul... după aceea decide judecătorul. De multe ori ne este și nouă greu când vedem rezultatele. Noi nu prea am avut situații în care să ajungem să se schimbe încadrarea sau să fie achitare. Doar pedepsele de 2 ani, de cei cu suspendare unde sunt implicați și minori, exploatare severă...” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).*

*„Colaborăm foarte bine cu DIICOT-ul și cu BCCOA. Sunt profesioniști și știu ce și cum fac.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

## **Sindicatete**

Potrivit [Legii nr. 54 din 24 ianuarie 2003 sindicatelor](#) (Art. 28.) - (1) Organizațiile sindicale apără drepturile membrilor lor, ce decurg din legislația muncii, statutele funcționarilor publici, contractele colective de muncă și contractele individuale de muncă, precum și din acordurile privind raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, în fața instanțelor judecătorești, organelor de jurisdicție, a altor instituții sau autorități ale statului, prin apărători proprii sau aleși.

*“În cazul în care cineva nu este membru de sindicat, este mai dificil să intervenim. Noi facem parte din diferite organizații de exemplu, Comisia de Dialog Social. Oricine mă poate contacta și pe mine, eu pot duce cazul până la acel consiliu, după aceea urmează ca investigațiile să fie preluate de Inspekția Muncii. Altfel stă situația cu cei care fac parte din sindicat. Noi putem să facem inclusiv reprezentare în instanță, avem structuri care au departamente juridice cu oameni pregătiți pentru a face reprezentare”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„La noi sindicatele nu au nici o putere. În străinătate nu există ITM-uri, sindicatele au preluat atribuțiile specifice ITM-ului din România. Ei acționează și în situațiile de exploatare dar și în ceea ce privește legalitatea relațiilor de muncă, a securității și sănătății în muncă.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

## **POLITICI ȘI ACȚIUNI – ce ar fi nevoie să se realizeze în domeniu**

La capitolul referitor la ce ar fi de îmbunătățit sau schimbat în domeniu, au reieșit foarte multe nevoi atât pe planul combaterii cât și pe cel al prevenirii.

### **Mai multe campanii de conștientizare**

*„Mai multe campanii de informare în rândul celor mai vulnerabili. Cel mai important grup țintă este prea puțin informat. Foarte puțini se duc în sate, comunități sărace, la etnicii romi, ca să-i informeze despre exploatarea prin muncă, despre ce înseamnă respectarea legalității pentru angajator, ce pot ei să ceară, unde pot apela.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Legislația națională e destul de dură, penalizează persoana cu 10000-20000, iar peste 5 persoane este infracțiune. Oamenii au conștientizat că trebuie să se conformeze legii. Dar e*



*nevoie de și mai multă informare prin campanii. Legea nr. 108/2009 trebuie clarificată și explicată.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Să aibă informații despre faptul că poate să-și solicite contractul în limba română”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

### **Mai multe controale**

*„Creșterea controlului din partea instituțiilor abilitate”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*“Dacă ar fi mai multe controale s-ar evita această situație. Dacă ar fi fost opriți de alte echipaje și ar fi zis că merg într-o zonă și ar fi mers într-alta, ar fi fost deja ceva în neregulă. Aș zice mai multe controale. Și în autobuzele locale. De obicei, la o anumită ora, după 9 seara nu mai erau controlori. Schimbă 2-3 autobuze până la locul cu pricina. Mai multe controale și să fie rugat să se legitimizeze”* (victimă exploatată în Italia, se referă la controale din Italia)

*“Deși știi că sună ciudat, dar creșterea controlului la trecerea frontierei ar ajuta la identificarea mai multor situații de trafic.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

### **Mărirea sancțiunilor**

*„Ca și o soluție aș vedea mărirea sancțiunilor pentru firmele care nu respectă legislația”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Mi se pare că primesc pedepse mult prea puține. Efectiv nu le pasă traficanților, avem unii care apar în mai multe dosare paralele dar cu pauze de un an, doi.”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

### **Modificarea legislației naționale în România, Italia și Spania și modificarea atitudinii**

*„...Nu știi exact, pentru că nu cunosc atât de bine legislația din Italia și Spania, că ar fi nevoie de schimbare de legislație SAU de normele de aplicare SAU de atitudine. Adică, luarea în serios a acestei problematice și abordată ca și ceva inadmisibil în jurul nostru, că se întâmplă cu cetățenii noștri sau ai altora nu contează.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

„Modificarea legii zilierului ca acesta să aibă mai multă securitate.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

„Câteodată dăm cu stângu' în dreptul. După ultimele modificări ale legii protecției copilului, părintele care vrea să plece în străinătate trebuie, cu 40 de zile înainte, să declare în grija cui lasă copilul. Se fac o mulțime de acte, trimiți dosarul la judecătorie să spună și judecătorul dacă este OK. Bun. Faci dosarele, anchetele, evaluările, repede, că nu așteaptă angajatorul după un „căpșunar” să-și rezolve actele... ajunge dosarul la judecătorie și judecătorul dă termen peste o lună și jumătate... am cazuri unde s-au întors deja de la muncă, dar hârtia nu a venit încă de la judecător. (...) Dacă așteaptă, pierd contractul. Fără acest act nu are contract. Capcana 22. Rezolvarea: se duce la negru”. (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

### **Colaborare mai eficientă între autoritățile țărilor de destinație și de origine**

„Ar trebui să meargă această colaborare mult mai bine. Eu, noi, putem să ne sesizăm, dacă mai toată fapta s-a întâmplat acolo, noi nu avem cum să facem cercetări sau verificări pe teritoriul unei alte țări. Noi solicităm anumite informații, verificări, dovezi... și ele ori apar ori nu... și n-avem ce face. Ce să zic omului. Și traficanții, în acțiune în continuu.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

„Au fost cazuri în care am cerut informații și nu a venit absolut nici un răspuns. Aici ar trebui să ne ajute cumva consulatele, de exemplu. Că sunt acolo să ajute în protecția drepturilor cetățenilor români. Dar, în primul rând, autoritățile în cauză ar fi necesar să colaboreze mai bine și ai noștri cu ai lor” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

„Dacă nu îi prindem este numai și numai în folosul traficanților. Și, credeți-mă, ei se folosesc de această neputință a noastră. Astfel, ei sunt mai organizați transfrontalier, mai eficienți și mult, mult mai flexibili. Dacă nu ne adaptăm și noi, rămânem mult în urmă.” (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

### **Mai multe puncte de lucru în străinătate, unde cei traficați pot apela**

“Probabil, dacă era și în zona respectivă un consulat român sau Poliție, să poți să intri mai ușor în contact cu ei. Când ești cu garda lângă tine, ți-e frică să abordezi un polițist.

*E instinctul ăsta de autoconservare. Nici nu ai siguranța că poți să faci ceva în momentele respective. Te gândești că mai rabzi un pic până reușești să scapi. Tata îmi zice, "dacă eram în locul tău, îi tăiam pe ăia". Bine, bine, taie, tai pe unul ca să scapi, dar dacă îi tai pe toți deja e crimă. Trebuie să ai sânge rece ca să faci asta" (victimă exploatată în Italia).*

### **Stimularea mediului de afaceri**

*„Toată lumea vorbește despre stimularea actului de comerț, a mediului de afaceri. Dar este imposibil ca om să nu realizeze că, dacă-i tai 10% din taxe, totuși, taxele acelea rămân 150% din cifra de afaceri. Foarte mulți oameni de afaceri sunt loviți de amenințarea taxelor. Și de acolo apar ilegalitățile și exploatarea prin muncă. Cel mai ușor este să nu plătești taxe. Cel mai ușor este să nu plătești taxele pentru angajați, pentru forța de muncă.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

### **Politici și practici adecvate împotriva sărăciei**

*”Este mult mai ușor să aduci în atenția publică cazuri soluționate pozitiv, să vorbești despre tineri, tinere care au fost reintegrate, decât să te duci să spui la o clasă de elevi din anul terminal de liceu, nu faceți aia, nu faceți aia, nu faceți aia. În condițiile în care nu ai o soluție pertinentă încotro să se îndrepte elevii”. (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

## **ACȚIUNILE ȘI POLITICILE IMPLEMENTATE ÎN SCOPUL PREVENIRII**

### **Consilierea celor care au intenția de a lucra în străinătate**

*„În fiecare județ există un consilier EURES, care consiliază persoanele care doresc să plece în străinătate cu privire la: cerințele locului de muncă, beneficiile pe care le oferă angajatorul, modul de aplicare. Mai mult, informează persoanele în cauză despre condițiile de viață și muncă, instituțiile cărora să se adreseze pentru litigii de muncă, pentru ajutor de șomaj, etc. Îi informează despre faptul că dacă lucrează legal, beneficiază de toate drepturile unui cetățean european. Dacă a fost integrat pe piața muncii într-un stat european, i se aduc la cunoștință beneficiile pe care le poate avea.” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

*„Noi lucrând prin EURES, nu ni s-a semnalat nici o problemă de exploatare sau trafic”* (reprezentant organizație care desfășoară activități de combatere).

*„Dacă locul de muncă este în spațiul european, rolul nostru este să-i informăm pe cei care pleacă să știe la ce instituție să se adreseze în țările în care pleacă, cu probleme legate de contract de muncă ș.a.m.d.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

## **Campanii**

Există multe campanii de informare și alte activități de prevenire, **dar** efectele nu sunt măsurate.

*„Noi avem multe campanii, în care informăm lumea despre cum să se apere de exploatare. Avem un pliant de exemplu, editat de Agenția Națională cu titlul: Aveți grijă, nu vă expuneți – drepturile și obligațiile fiecăruia dintre noi”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Vom participa, de exemplu, la târgul absolvenților cu studii medii, organizat de AJOFM. Vom oferi informații despre cum trebuie să se încadreze și ce documente oficiale trebuie să solicite, astfel încât să nu intre în sfera traficului sau a exploatării.* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„De la informare directă, seminarii, distribuirea de materiale, organizarea de campanii pe diferite grupuri țintă. Foarte greu îi determini pe oameni, dar foarte greu îi determini să fie atenți și să conștientizeze fenomenul acesta, atâta timp cât ei nu sunt în relație empatică cu starea de fapt. Este foarte greu, în prevenire, să spui oamenilor, aveți grijă unde plecați, în condițiile în care eu ca stat nu le pot oferi nimic. El va zice: Bine-bine, mi-ai zis să nu plec șefu, dar eu ce mănânc?.... Asta este o dilemă colosală. Deci, nu poți să faci prevenire, că până la urmă prevenirea trebuie să vină cu soluții, nu trebuie să vină cu idei. Ce soluții le dau eu alternativă oamenilor acestora? Noi nu putem aprecia pe o scală cuantificabilă rezultatele prevenirii.”* (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).

*„Noi nu am măsurat niciodată eficiența activităților noastre de prevenire. Ni se cer date ca și indicatori. În câte școli am fost, la câți copii, câte pliante am împărțit, etc. Dar cât sunt acestea de eficiente nu știm. Eram la activitate de prevenire într-un liceu. Este emblematică, întâmplarea aceasta. După ce le povestesc care este riscul traficului, ce*

*este traficul și după ce le prezint și un filmuleț din care a rezultat foarte clar ce bani se fac în zona de trafic, cum ajung fetele să fie exploatare, cam ce suportă ele, amenințări, violență, ș.a.m.d., la sfârșitul orei de discuții un băiat de clasa a 10-a sau a 11-a mă întreabă „Ce trebuie să fac ca să devin traficant?” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

### **Colaborarea interinstituțională**

*”În sarcinile noastre de serviciu intră inclusiv medierea cu alte structuri, servicii sociale. Este foarte greu să primim orice de la alte organizații, inclusiv ONG-uri” (reprezentant organizație care oferă servicii de asistență).*

### **CONCLUZII**

În privința traficului de persoane în scop de exploatare prin muncă în agricultură, România este țară de origine pentru fenomenul internațional și, în mod incontestabil, este o țară în care se manifestă fenomenul traficului intern în scop de exploatare prin agricultură. Pe plan extern, victimele sunt exploatare pe plantații, la cules fructe și/sau legume, victimizările multiple însemnând și exploatare sexuală la femei și exploatare prin obligare la diferite infracțiuni în cazul bărbaților.

Se pare că fenomenul traficului internațional de persoane în scop de exploatare prin muncă se poate descrie mai mult în termenii perspectivei migraționiste, comparativ cu traficul internațional pentru exploatare sexuală. În contextul exploatării prin muncă ne întâlnim mai des cu planuri de migrație, chiar dacă se planifică o migrație de scurtă durată sau circulatorie (Sandu, 2000), iar traficul poate să fie o formă a migrației eșuate (Lăzăroiu, 2003), pe când la traficul în scop de exploatare sexuală există mult mai rar planuri de migrație și acolo unde, totuși se regăsesc, unde sunt adesea alimentate de traficanți (Aninoșanu și colab. 2012).

Rata ridicată a muncii la negru, a șomajului, a sărăciei și a corupției, lipsa informațiilor și a serviciilor de prevenire, dar și efectul negativ al anumitor legi care, teoretic, ar trebui să protejeze categoriile sociale vulnerabile (cum ar fi legea zilierului sau de protecția copilului) sau lipsa răspunsurilor din partea unor instituții sunt factori sociali cu cel mai mare impact asupra

menținerii fenomenului exploatării prin muncă și a traficului de persoane în scop de exploatare prin muncă, indiferent unde se întâmplă exploatarea, intern sau extern.

Cei mai vulnerabili sunt cei care trăiesc în sărăcie absolută, sub nivelul de subzistență, cei care nu sunt calificați, cei care au ieșit din centrele de plasament, persoanele cu dizabilități, etnicii romi și copiii. Bărbații sunt mai frecvent exploatați prin muncă decât femeile - mai ales în cazul traficului extern. Exploatarea prin muncă se arată a fi conectată și cu alte tipuri de exploatări: la bărbați cu forțarea la comiterea anumitor infracțiuni, la femei cu exploatarea sexuală, iar la copii cu cerșetoria forțată sau comiterea anumitor infracțiuni.

În ceea ce privește intervenția legală, deși sunt rezultate în ceea ce privește tragerea la răspundere a infractorilor, atât victimele cât și unii dintre specialiști, consideră că sistemul de justiție revictimizează victimele prin anumite elemente: victimele, deseori foarte sărace, călătoresc pe banii lor la proces de mai multe ori, nu sunt informate despre starea proceselor, procesele durează ani, victimele sunt expuse să se confrunte cu traficanții. Compensațiile materiale la care acestea speră, deseori nu mai apar, sau ar fi nevoie de executare silită despre care nu primesc informații deloc sau prea puține și procesul de executare nu mai este asigurat în regim de gratuitate.

Deși există multe campanii de informare, acestea nu se adresează și/sau nu sunt adaptate nevoilor celor mai vulnerabili. Ar fi necesară evaluarea și analizarea acestora și elaborarea unor metode de bună practică de prevenire. În general, campaniile sunt organizate de serviciile care oferă asistență: ANITP, AJOFM, ONG-uri.

S-ar impune organizarea de mai multe formări în domeniul traficului de persoane, în special în domeniul exploatării prin muncă pe teritoriul României pentru cei care lucrează în combaterea acesteia. Colaborarea interinstituțională, atât de importantă în intervenție și prevenire, de multe ori funcționează formal. Traficul pentru exploatare prin muncă este un fenomen complex și multifactorial, dar, așa cum reiese și din această cercetare este de importanță majoră să fie legat de politici și strategii adecvate nevoilor celor mai săraci și discriminați (săraci, romi, persoane cu dizabilități).

## BIBLIOGRAFIE

1. Aninoșanu, L., László, É., Stoian, G., M., Ulrich, L. (2012): *Speranțe, la vânzare. Cercetare calitativă Cercetare calitativă privind traficul în vederea exploatării sexuale în România și Italia* <http://www.cpe.ro/resurse/cercetari/14-resurse/cercetari/19-sperante-la-vanzare-cercetare-calitativa-privind-traficul-in-vederea-exploatarii-sexuale-in-romania-si-italia-2012>, vizitat în 09 noiembrie 2014
2. ANITP (2010): *Prezentare sumară a fenomenului traficului de persoane în anul 2009. Perspectiva cantitativă*, [http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/trafic\\_persoane\\_2009.pdf](http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/trafic_persoane_2009.pdf), vizitat în 24 iunie 2014
3. ANITP (2011): *Raportul anual privind situația traficului de persoane 2010*, [http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/trafic\\_persoane\\_2010.pdf](http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/trafic_persoane_2010.pdf), vizitat în 24 iunie 2014
4. ANITP (2012): *Raportul anual privind situația traficului de persoane 2011*, <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/evaluare2011.pdf>, vizitat în 24 iunie 2014
5. ANITP (2013): *Raport privind situația traficului de persoane în anul 2012*, <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/Rap%20anual%202012%20final.pdf>, vizitat în 24 iunie 2014
6. ANITP (2013): *Analiză a victimelor identificate în perioada 01.01.2013-30.06.2013*, <http://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/analiza%206%20luni%202013.pdf>, vizitat în 24 iunie 2014
7. Eurostat (2013): *Trafficking in human beings*, [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415\\_thb\\_stats\\_report\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf), vizitat în 29 septembrie 2014
8. Ghinăraru, C. și van der Linden, M.N.J. (2004). *Trafficking of migrant workers from Romania: Issues of labour and sexual exploitation*. Geneva: ILO.
9. Lăzăroiu, S. și Alexandru, M. (2003). *Who is the next victim? Vulnerability of Young Romanian Women to Trafficking in Human Beings*. București: IOM.
10. Sandu, D. (2000): *Migrația circulatorie ca strategie de viață*, Sociologie Românească, 2, p. 5-29
11. Codul Penal al României (Legea nr. 286/2009), Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 510 din 24/07/2009 (intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, actualizat la data de 23 octombrie 2014)

12. Legea nr. 678/2001, actualizată la data de 03/05/2011, privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.